

JUBEL

Ereschuld

Er is welgeteld één vriend die er naar vraagt. Eén vriend die, hoewel hij al zijn leven lang in Den Haag woont, mij direct een berichtje stuurt als er iets over in het nieuws is. Eén vriend die mij laatst uit het niets liet weten dat hij het nog steeds schandelijk vindt dat er vorig jaar duizenden Groningers in de vrieskou in de rij stonden, voor een loterij met subsidie voor half ingestorte huizen. Hij weet het nog, hem kan het nog schelen. De rest van mijn vrienden die niet uit het Noorden komt, staat er eigenlijk nooit bij stil.

Nederland heeft een ereschuld aan Groningen staat het deze week met grote letters in de kranten. Dat staat daar omdat een lijvig rapport dat heeft gezegd. Maar als ik door het land reis zie ik in Utrecht een omgekeerde vlag achter een raam geplakt, in Rotterdam wordt ik bijna van de sokken gereden door een SUV met een boerenzakdoek aan de spiegel. In Eindhoven hangt een verbleekte oranje leeuw te wapperen en in Amsterdam scheurt een elektrische fatbike langs een poster van Thierry Baudet. Nergens zie ik Groningse vlaggetjes, in de disco wordt nooit uit rebellie Ede Staal aangevraagd.

En ik weet dat deze column verschijnt in een krant gelezen door noorderlingen die allang doordrongen zijn van dit grove schandaal. Gelezen door hen die er dag in dag uit in leven. Maar als een rapport zegt 'ereschuld', en daar ontzettend gelijk in heeft, is het de taak van politici er een antwoord op te verzinnen. En omdat we al een tijdje met politici zitten opgescheept die weinig uitblinken in het verzinnen van bevlogen antwoorden, moeten kunstenaars en journalisten en ja, ook columnisten ze soms een handje helpen. Daarom schrijf ik dit stuk, in de hoop dat het doorsijpelt. Naar die politici, maar ook naar de rest van Nederland.

Dus nog eenmaal: Het is niet eerlijk dat je elke dag de Intercity Direct tussen Rotterdam en Amsterdam kunt pakken (5,3

miljard euro aardgasgeld) terwijl er in Zeerijp mensen niet kunnen slapen omdat ze bang zijn dat hun huis instort. Het is niet eerlijk dat je elke dag cappuccino met haver-melk bestelt op de Zuidas (406 miljoen euro aardgasgeld) terwijl in Loppersum mensen huilend bij de psychiater zitten vanwege eindeloze schadeherstelformulieren vol vragen gedicteerd door de NAM. Het is niet eerlijk dat je elke dag met je Tesla over de A2 richting Utrecht scheurt (444,8 miljoen), terwijl Friesland, Drenthe en Groningers staan te blauwbekken op het Perron als station Zwolle eruit ligt. Dat moet worden opgelost.

In de disco wordt nooit uit rebellie Ede Staal aangevraagd

Dus in 2030 komen talloze toeristen met de Lelylijn naar Groningen, omdat ze zo graag het enorme Wim T. Schippersmuseum willen zien. Daarna trekken ze de provincie in om de prachtige historische dorpen te fotograferen, allemaal behouden en hersteld, allemaal op het laatste moment van de sloophamer gered. Ze zeggen: 'Goh, onze dochter zou hier eigenlijk moeten studeren. Het onderwijs is hier zo goed!' Niet aan de RUG, hoewel ook die fantastisch is, maar aan de UvS. De Universiteit van Slochteren.

JOOST OOMEN

De wereld van Walt Disney neemt voor even de tentoonstellingszaal van Forum Groningen over. Tot en met 10 september is hier de expositie *Disney – Telling Timeless Stories* te zien.

Disneys 'vergeten' tekeningen

FRANK VON HEBEL

Ergens in Burbank in de Amerikaanse staat Californië staat een gebouw van Walt Disney Studios dat 65 miljoen tekeningen huisvest, die als fundament dienden voor iconische films als *Robin Hood* (1973), *Fantasia* (1940) en *Sneeuwwitje en de Zeven Dwergen* (1937).

De snelle doch trefzekere schetsen van een verschrikte Pinokkio en de tekening van een machtige en fraai ingekleurde Griekse god die in *Fantasia* (1940) zijn boog spant om een bliksemschicht af te schieten hebben één ding gemeen: het was nooit de bedoeling van de makers dat een groot publiek deze tekeningen zou zien. Ze bieden een kijkje in de keuken van Disney Studios.

De tekeningen waren 'slechts' probeersels op storyboards die met een kritisch oog door Walt Disney (1901-1966) en andere creatievelingen werden bestudeerd om daarna in een la te worden vergeten. Een selectie van ongeveer driehonderd van deze tekeningen reist als onderdeel van de tentoonstelling *Disney – Telling Timeless Stories* van land naar land en van stad naar stad. Na onder meer Italië, Spanje en Denemarken is nu Nederland aan de beurt. Liefhebbers kunnen het werk zien in Forum Groningen.

STRENGE EISEN VOOR EXPOSITIE

De tentoonstelling beslaat – verdeeld over twee zalen – 1000 vierkante meter en bestaat uit vijf categorieën: mythes, fabels, Amerikaanse folklore, legendes en sprookjes. Disney-conservator Kristen McCormick van de Animation Research Library, die de miljoenen tekeningen beheert, ziet erop toe dat de expositie aan de strenge eisen voldoet. Storyboards, concept- en animatietekeningen, achtergronden en video's: alles verdient een plekje om een goed inzicht te krijgen in het maakproces van de tekentafel tot het witte doek.

Een immense zwart-witfoto beslaat de muur. Het is de Grote Meester zelf, die tientallen tekeningen van een Pinokkio met ezelsoren bespreekt. „Het was Walt Disney die met het bewaren van tekeningen begon. Gelukkig maar, ook tekenaars van nu grijpen nog vaak terug op de ideeën van toen. Ze dienen als voorbeeld en inspiratie.”

Een van de eerste storyboard-tekeningen toont een heerlijk gedetailleerde schatkamer – inclusief het bordje *In Gold We Trust* – van koning Midas in de tekenfilm *The Golden Touch* uit 1935. De koning die met zijn aanraking alles in goud veranderde deinst er in deze versie niet voor terug zijn gave in te ruilen voor een smakelijke hamburger met uitjes. „Kijk hoe hij naar die hamburger verlangt! Je gelooft die blik.”

DE PASTORALE UIT 'FANTASIA'

Daarna volgt een van de meest gedenkwaardige films uit de keuken van Disney: *Fantasia*. De expositie zoomt in op *De Pastorale*, een van de acht onderdelen waaruit de film

Merlijn de Tovenaar, 1963. © DISNEY

bestaat. Goden en personages uit de klassieke mythologie organiseren een feest op het ritme van de Zesde Symfonie van Beethoven. Een centaur bewondert zijn weerspiegeling terwijl op een andere tekening vrolijk fluitende faunen uit de lijst lijken te dartelen.

Een wand verderop draagt de eerste schets van een angstaanjagende Hades met vlammend kapsel die de *Twaalf Werken van Hercules* (1997) op demonische wijze wil dwarsbomen. McCormick: „De oude Griekse en Romeinse mythes waren een inspiratiebron voor Disney.” Maar Griekse mythen lopen voor de betrokkenen nogal eens beroerd af. „Bij Disney kregen ze een ander einde. Het is met mythen net als met andere verhalen die worden doorverteld: je krijgt steeds een andere versie.”

VERZOEK VAN DE PRESIDENTSVROUW

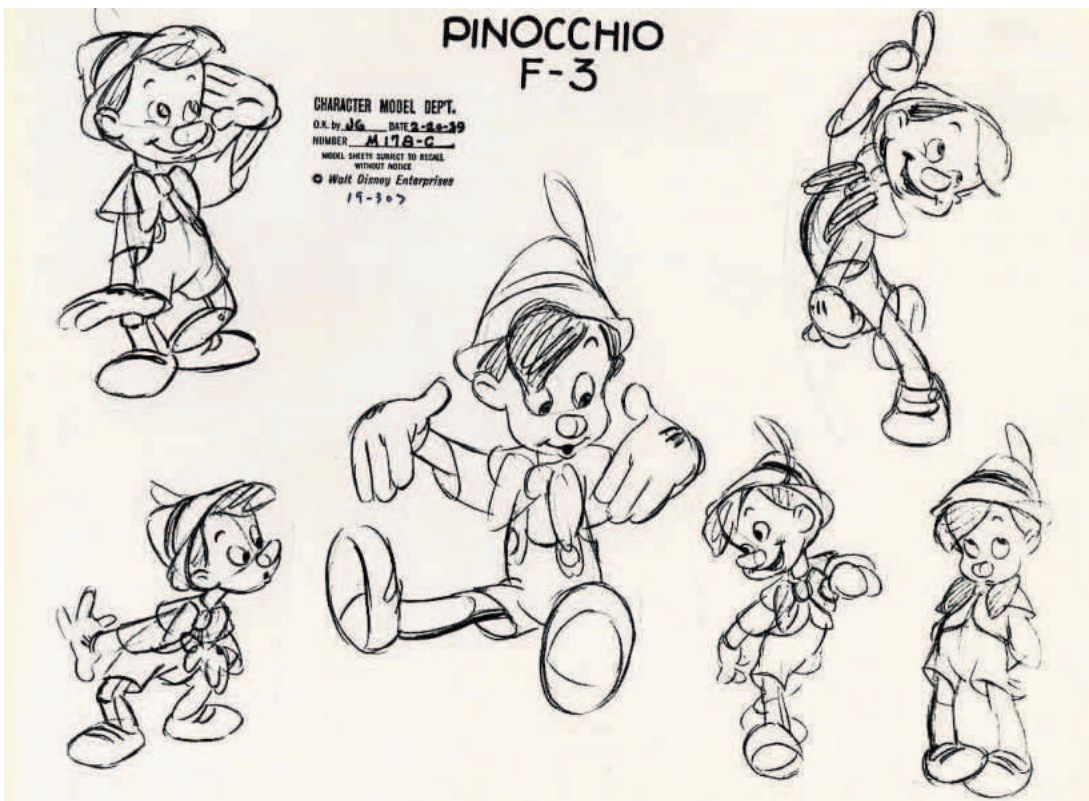
Dan loopt ze naar een van de weinige lijsten die geen tekening omvat. Het is een getypt briefje uit 1954 van de voormalige presi-

“
OOK TEKENAARS
VAN NU GRIJPEN NOG
VAAK TERUG OP
DE IDEEËN VAN TOEN

Conservator Kristen McCormick legt de laatste hand aan de Disney-tentoonstelling in Forum Groningen.

FOTO'S JAN WILLEM VAN VLIET

Ruwe karakterstudies van Pinokkio, 1940. © DISNEY

dentvrouw Eleonor Roosevelt die Disney vraagt of hij geen kans ziet om een tekenfilm te maken die is gebaseerd op een boek uit haar jeugd over een ondeugend jongetje. McCormick wijst naar de schetsen eronder. „Er werd een poging gedaan, maar het is niet helemaal gelukt. Dat toont ook aan hoe dit proces werkt. Vaak lukt het niet bij de eerste poging, maar dat is helemaal niet erg. Succes is gebaseerd op het maken van fouten.”

Ze wandelt langs de oertekeningen van de *Drie Kleine Biggetjes* (1933) die huisjes van stro, hout en steen bouwen, *Het Dappere Kleermakertje* (1938) en *De Prins en de Bedelknaap* (1990). Ook zien we de tekeningen van Pinokkio zoals Walt Disney die zelf meer dan een halve eeuw geleden onder ogen kreeg.

In de categorie Amerikaanse folklore prijkt onder meer de ietwat onbekende – in Nederland althans – tekenfilm *John Henry* (2000) die het verhaal vertelt over de legendarische spoorwegaarbeider die het volgens de overlevering opnam tegen een door stoom aangedreven machine. Hij won, maar de inspanning werd hem fataal. Een van de schetsen toont dat deze tekenfilm bepaald geen Disney-einde kreeg. John Henry (onvergetelijk bezongen door Johnny Cash, maar dat terzijde) geeft de geest in de armen van zijn vrouw.

Bij de legendes ontbreekt Robin Hood niet. Hulde daarvoor. De tekenfilm van de vrolijke vos verscheen in 1973. De prachtige tekeningen ten spijt is het voor de liefhebber wel jammer dat de heerlijke stem van acteur Peter Ustinov (1921-2004) als de valse Prins John nu niet te horen is. De conservator blijft even staan bij een van haar favoriete teke-

ningen: de slaapkamer van Vrouwe Marianne (*Lady Marian*). De wanden zijn behangen met ‘Wanted-posters’ van de door haar aanbeden Robin Hood. „Alsof het posters zijn van een popster. Kijk hoe de tekenaars hiermee de link leggen tussen een middeleeuwse slaapkamer en de slaapkamer van een moderne tiener.”

En wie het over legendes heeft, heeft het natuurlijk – ja toch? – over Koning Arthur. *Merlijn de tovenaer* (1963) draagt moeiteloos het verhaal van de legendarische koning wiens naam voor het eerst opdook in een manuscript uit de 9de eeuw.

MAAR WAAR IS BAMBI?

Aanbeland bij sprookjes eindigt de tentoonstelling – nadat er vanzelfsprekend even een blik wordt geworpen op de illustratie van een nietsvermoedende Sneeuwvitje die een blozende appel van haar stiefmoeder aanneemt – bij *Frozen* (2013) waarvoor Disney schatplichtig is aan Hans Christian Andersen.

Een beeldscherm laat zien hoe er met digitale technieken de meest schitterende animaties worden gemaakt. Een half voltooide doch duidelijk herkenbare Elsa klautert een heuvel op, verliest haar evenwicht en breekt haar val simpelweg met ijsstralen die uit haar handen komen.

Dan zit het erop. Toch knaagt er nog iets. Waar is bijvoorbeeld *Jungle Book of Bambi*? McCormick schudt haar hoofd. „Geen Bambi. Die past niet in een van deze categorieën.”

Dus geen Bambi?
„Geen Bambi.”

Het zij zo. Er is nog zoveel meer.

Kunstexpeditie Into Nature speelt met tijd en ruimte

JOEP VAN RUITEN

BORGER Toekomstarcheologie, een verbeelding van het microbiocene, een boodschap voor het heelal. De vierde editie van Into Nature in Drenthe is een onderzoek naar tijd en ruimte.

In het Hunebedcentrum in Borger werd donderdag het programma gepresenteerd van de tweejaarlijkse kunstexpeditie in Drenthe. Artistiek leider Hilde de Bruijn van Into Nature beloofde vijftien beeldend kunstenaars, onder wie twee kunstenaarsduo's. Samen zijn ze goed voor zestien, zeventien of misschien wel achttien werken.

De kunstwerken kunnen, verspreid over twee routes, komende zomer te voet en per fiets worden bezocht in de omgeving van Drouwen en Exloo. „Dit gebied nodigt uit om dieper en verder in de tijd te kijken dan we gewend zijn”, aldus De Bruijn.

„De lineaire manier van denken over ‘tijd’ in onze Westerse cultuur is sterk verbonden met productiviteit. Vanuit het perspectief van klimaatverandering zouden we ons vermogen om verder vooruit te denken juist moeten ontwikkelen. Een aantal van de kunstwerken zal verwijzen naar de toekomst of een mogelijke toekomst.”

Nadat eerder al het thema was bekendgemaakt, *Time horizons*, gaf de artistiek leider donderdag de namen vrij van een internationaal artistiek gezelschap dat komende zomer met tijd en ruimte gaat spelen: Baum & Leahy, Stefan Cools, Randy Lee Cutler, Egill Sæbjörnsson, Emii Alrai, Chiara Camoni, Thijs Ebbe Fokkens, Maria Barnas, Bank & Rau, Lennart Lahuis, Tanu Gago, Inti Hernandez, Ilke Gers, Mariana Castillo

Hilde de Bruijn, artistiek leider van kunstexpeditie Into Nature.

Deball en Susanna Inglada.

Nieuw vergeleken met de vorige edities is de toevoeging aan het programma van drie beginnende kunstenaars met een band met Noord-Nederland: Okki Poortvliet, Leonard Witte en Susanne Luurs. Nieuw is ook dat een aantal kunstwerken te zien zal zijn op grond van particulieren. En dat de samenstellers van de route samenwerken met lokale partners.

In het oog springt de samenwerking met Astron, de organisatie achter Lofar, het antennesysteem op een terp tussen Buinen en Exloo waarmee onderzoek wordt gedaan naar signalen in het heelal. De in Nieuw-Zeeland geboren kunstenaar Ilke Gers heeft toestemming gekregen om een deel van de antenne te gebruiken om een boodschap te versturen die buitenaards of met een telefoonapp in zijn geheel kan worden bekeken.

Into Nature opent 29 juli. Zie ook www.intonature.net.

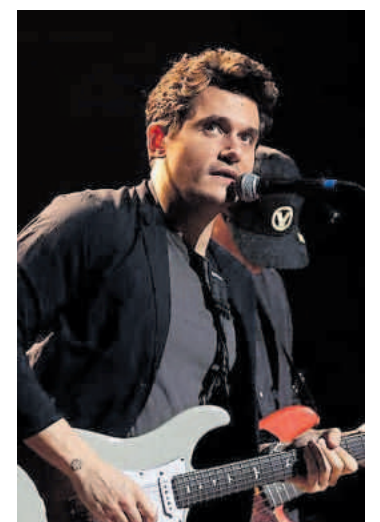
Extra show John Mayer in Ziggo Dome in 2024

AMSTERDAM Singer-songwriter John Mayer geeft in het voorjaar van 2024 een extra concert in de Ziggo Dome in Amsterdam. De kaartverkoop is gisteren met een begonnen.

De 45-jarige soulvolle Amerikaan geeft nu niet alleen een show op donderdag 21 maart, maar ook op vrijdag de 22ste. Beide shows zijn onderdeel van zijn *Solo Tour*, een project waaraan hij naar het schijnt al twintig jaar werkt.

De artiest begon vorige maand aan de lange tournee met een reeks Amerikaanse shows. Tijdens deze tour speelt Mayer zowel oude als nieuwe nummers op akoestische gitaar, elektrische gitaar en piano. Mayer scoorde diverse hits, zoals *Daughters*, *Waiting on the World to Change*, *Heartbreak Warfare*, *New Light* en *Last Train Home*.

Bij beide concerten brengt de

John Mayer FOTO GETTY IMAGES

jonge Amerikaanse singer-songwriter Madison Cunningham als speciale gast een selectie van haar nummers ten gehore.